Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

08.10.2026. Nr. 6-1/663

Salaspils novada pašvaldības
domes priekšsēdētājam
Raivim Anspakam
raivis.anspaks@salaspils.lv

Par bērna tiesību uz pirmsskolas izglītības pieejamību nodrošināšanu

Godātais Anspaka kungs!

Tiesībsarga birojā tika izskatīts iesniegums par Salaspils novada pašvaldības noteikto kārtību, saskaņā ar kuru bērnam vasaras periodā netiek nodrošināta iespēja apmeklēt pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādi, ja bērna vecākam ir nenokārtotas finansiālās saistības par ēdināšanas pakalpojumiem.

2026. gada 12. maijā Tiesībsarga birojs vēstulē Nr. 1-8/16 vērsa Salaspils novada pašvaldības uzmanību uz minētā regulējuma neatbilstību bērna tiesībām uz izglītības pieejamību un bērna interešu prioritātes principam un aicināja izslēgt Salaspils novada domes 2012. gada 29. augusta saistošo noteikumu Nr. 27/2012 "Kārtība, kādā Salaspils novada pašvaldība īsteno pirmsskolas izglītības nodrošināšanas funkciju" (turpmāk – Saistošie noteikumi Nr. 27/2012) 36. punktu, kā arī nodrošināt, ka pirmsskolas izglītības iestāžu līgumos bērna iespēja apmeklēt izglītības iestādi netiek sasaistīta ar vecāku parādsaistībām.

Salaspils novada pašvaldība 2026. gada 1. jūlija atbildē Nr. ADM/1-16.2/26/2357 norādīja, ka esošajā kārtībā vecākam pirms nelabvēlīgo seku piemērošanas tiek nosūtīts rakstisks brīdinājums un dots 30 dienu termiņš parāda nomaksai. Vienlaikus pašvaldība informēja par ieceri grozīt saistošo noteikumu 36. punktu, paredzot izņēmumu gadījumā ļaut apmeklēt izglītības iestādi, ja starp bērna vecāku un pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādi līdz kārtējā gada 30. jūnijam noslēgta vienošanās par parāda atmaksu.

2026. gada 30. jūlijā Salaspils novada dome pieņēma saistošos noteikumus Nr. 8/2026 “Grozījumi Salaspils novada domes 2012. gada 29. augusta saistošajos noteikumos Nr. 27/2012 "Kārtība, kādā Salaspils novada pašvaldība īsteno pirmsskolas izglītības nodrošināšanas funkciju", ar kuriem 36. punkts tika papildināts ar palīgteikumu šādā redakcijā: "izņemot, ja starp bērna vecāku un pašvaldības PII līdz kārtējā gada 30. jūnijam ir noslēgta vienošanās par parāda atmaksu"[1].

Attiecīgi spēkā esošā Saistošo noteikumu Nr. 27/2012 36. punkta redakcija paredz: “Ja bērnu vecāki nav veikuši visus maksājumus par ēdināšanas pakalpojumiem pašvaldības PII atbilstoši saņemtajam rēķinam līdz 25. maijam un par maiju – līdz 25. jūnijam, bērnam netiek nodrošināta vieta pirmsskolas izglītības iestādē vasaras periodā, izņemot, ja starp bērna vecāku un pašvaldības PII līdz kārtējā gada 30. jūnijam ir noslēgta vienošanās par parāda atmaksu”.

Atkārtoti izvērtējot pašvaldības sniegto pamatojumu un izdarītos grozījumus, secinu, ka veiktās izmaiņas ir vērtējamas kā solis vecāku parādsaistību noregulēšanas iespēju paplašināšanā, tomēr tās nenovērš iepriekš konstatēto bērna tiesību ierobežojumu. Tādēļ, pirms lemt par turpmāku rīcību, vēršos pie Jums kā Salaspils novada domes priekšsēdētāja ar aicinājumu vēlreiz izvērtēt Saistošo noteikumu Nr. 27/2012 36. punktā ietvertā regulējuma atbilstību bērna tiesībām uz izglītību un bērna labāko interešu principam.

Jautājumu par Salaspils novada pašvaldības noteikto pirmsskolas izglītības pieejamības ierobežojumu jau ir skatījusi administratīvā tiesa. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departaments 2022. gada 29. decembra spriedumā[2] izvērtēja regulējumu, saskaņā ar kuru bērnam vasaras periodā netika nodrošināta vieta pirmsskolas izglītības iestādē, ja vecāks noteiktajā termiņā nebija veicis avansa maksājumu par ēdināšanas pakalpojumu.

Senāts uzsvēra, ka pašvaldības saistošo noteikumu tiesiskumam nepietiek ar to, ka tie izdoti likumā paredzētā pilnvarojuma robežās. Tiem vienlaikus arī pēc satura jāatbilst Satversmei un citām augstāka juridiskā spēka tiesību normām.[3] Senāts atzina, ka Satversmes 112. pantā nostiprinātās tiesības uz izglītību aptver arī pirmsskolas izglītību. No šīm tiesībām valstij un pašvaldībai izriet pienākums nodrošināt pirmsskolas izglītības iespējas un pieejamību un novērst šķēršļus šo iespēju

[1] Salaspils novada domes 2026. gada 30. jūlija saistošie noteikumi Nr. 8/2026 "Grozījumi Salaspils novada domes 2012. gada 29. augusta saistošajos noteikumos Nr. 27/2012 "Kārtība, kādā Salaspils novada pašvaldība īsteno pirmsskolas izglītības nodrošināšanas funkciju"" 4. punkts.
[2] Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 29. decembra spriedums lietā Nr. A420285819 (SKA-315/2022).
[3] Turpat, 9. punkts.

izmantošanai.[4] Lai gan konkrētajā lietā Senāts vērtēja prasību savlaicīgi veikt avansa maksājumu, nevis jau izveidojušās parādsaistības, **izšķiroša nozīme Senāta argumentācijā bija nevis maksājuma veidam vai parāda rašanās laikam, bet sekām, ko vecāka finansiālā pienākuma neizpilde rada bērnam.** Senāts atzina, ka vietas nenodrošināšana pirmsskolas izglītības iestādē ne tikai rada neērtības vecākam, bet **pēc būtības liedz bērnam pirmsskolas izglītības pieejamību.**[5] Tāpat Senāts atzina, ka pašvaldības leģitīmo mērķi iespējams sasniegt ar bērna tiesību mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, un tieši šā iemesla dēļ attiecīgais ierobežojums neatbilda samērīguma principam. Administratīvā apgabaltiesa, kuras spriedumu Senāts atstāja negrozītu, kā alternatīvus risinājumus bija norādījusi finansiālu seku piemērošanu vecākam un parāda piedziņu, nevis bērna izglītības pieejamības ierobežošanu.[6]

Būtiski arī tas, ka Senāts nepiekrita pašvaldības argumentam, ka pirmsskolas izglītības iestādes apmeklējumam vasaras periodā galvenokārt piemīt sociāla funkcija. Senāts uzsvēra, ka arī vasaras periodā notiek pirmsskolas izglītības programmas apguve un, ja pašvaldība ir izveidojusi sistēmu, kurā pirmsskolas izglītības iestāde tiek apmeklēta arī vasarā, nosacījumi tās apmeklēšanai nedrīkst nesamērīgi ierobežot piekļuvi šim publiskajam pakalpojumam.[7]

Vēršu uzmanību, ka Salaspils novada pašvaldības 2026. gada 30. jūlija grozījumi Saistošo noteikumu Nr. 27/2012 36. punktā nemaina ierobežojuma juridisko būtību. Atšķirībā no iepriekšējā regulējuma bērna iespēju apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi pašlaik iespējams saglabāt, noslēdzot vienošanos par parāda atmaksu. Tomēr arī pēc grozījumiem bērna piekļuve pirmsskolas izglītībai joprojām var tikt ierobežota bērna vecāka rīcības dēļ. Ja parāds nav samaksāts un vienošanās nav noslēgta, nelabvēlīgās sekas iestājas nevis tikai parādniekam, bet arī bērnam – viņam netiek nodrošināta iespēja apmeklēt pirmsskolas izglītības iestādi vasaras periodā.

Arī vecāka iepriekšēja brīdināšana, papildu termiņa piešķiršana vai iespēja vienoties par parāda atmaksu nemaina ierobežojuma galīgo seku raksturu. Šādi pasākumi var uzlabot parāda atgūšanas vai saistību izpildes procesu, taču tie neattaisno bērna tiesību uz izglītības pieejamību ierobežošanu. Bērns nevar ietekmēt ne vecāka maksātspēju, ne maksājumu disciplīnu, ne arī to, vai vecāks noslēgs

[4] Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2022. gada 29. decembra spriedums lietā Nr. A420285819 (SKA-315/2022, 10. punkts.
[5] Turpat, 11. punkts.
[6] Turpat, 3.3. punkts.
[7] Turpat, 14. punkts.

vienošanos par parāda atmaksu. Tādēļ nav bērna interesēm atbilstoši viņa tiesību uz izglītības pieejamību apjomu padarīt atkarīgu no vecāku rīcības.

Arī Ministru kabineta 2022. gada 11. janvāra noteikumu Nr. 11 "Kārtība, kādā izglītojamie tiek uzņemti vispārējās izglītības programmās un atskaitīti no tām, kā arī obligātās prasības izglītojamo pārcelšanai nākamajā klasē" 40.4. apakšpunkts finansiālo saistību nepildīšanu kā pamatu izglītojamā atskaitīšanai paredz tikai privātā izglītības iestādē, savukārt attiecībā uz pašvaldības pirmsskolas izglītības programmu šāds pamats nav noteikts. Pašvaldība ar saistošajiem noteikumiem nevar izveidot tādu tiesisko regulējumu, kas, bērnu neatskaitot no izglītības programmas, uz noteiktu laiku faktiski rada atskaitīšanai pielīdzināmas sekas.

Papildus vēršu uzmanību, ka pašvaldības pienākumi šajā situācijā nav aplūkojami tikai pirmsskolas izglītības nodrošināšanas kontekstā. Pašvaldību likuma 4. panta pirmās daļas 4., 9. un 11. punkts pašvaldībai vienlaikus nosaka pienākumu gādāt par pirmsskolas izglītības pieejamību, nodrošināt iedzīvotājiem atbalstu sociālo problēmu risināšanā un īstenot bērnu tiesību un interešu aizsardzību. Šīs funkcijas ir īstenojamas savstarpēji saskaņoti, nodrošinot, ka katras funkcijas izpilde veicina kopēju un bērna interesēm atbilstošu rezultātu.

Īpaša uzmanība pievēršama gadījumiem, kad ēdināšanas maksas parāds ir radies ģimenes finansiālu grūtību dēļ. Parāda esība pati par sevi, protams, nenozīmē, ka ģimene ir maznodrošināta. Tomēr gadījumos, kad ģimenei objektīvi ir grūtības segt bērna ēdināšanas izdevumus, pašvaldības rīcībai vispirms būtu jābūt vērstai uz ģimenes situācijas noskaidrošanu, informēšanu par pieejamajiem atbalsta mehānismiem un pašvaldības kompetencē esošā atbalsta nodrošināšanu, nevis uz nelabvēlīgu seku radīšanu bērnam. Arī paši Saistošie noteikumi Nr. 27/2012 apliecina, ka sociāli mazāk aizsargāta bērna piekļuve pirmsskolas izglītībai ir īpaši aizsargājama. Noteikumu 27.3. apakšpunkts paredz ārpus kārtas uzņemšanas priekšrocību bērnam no sociālā riska ģimenes, kurā netiek nodrošināta bērna attīstībai labvēlīga vide vai netiek apmierinātas bērna pamatvajadzības.

Savukārt, ja tiek konstatēta ļaunprātīga izvairīšanās no saistību par ēdināšanas pakalpojumu izpildes, parāds ir piedzenams civiltiesiskā kārtībā, neradot nelabvēlīgas sekas bērnam.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. pants prasa visās darbībās, kas tieši vai netieši skar bērnu, prioritāri nodrošināt bērna tiesības un intereses un tiekties uz bērna situācijas ilgtspējīgu risinājumu. Bērna labāko interešu izvērtējumā citstarp jāņem vērā bērna vajadzībām atbilstoša izglītība, aprūpe, atbalsts viņa fiziskajai un garīgajai attīstībai un droša vide. Tādēļ arī parādu atgūšanas mehānismi ir

veidojami tā, lai tie būtu vērsti pret personu, kurai attiecīgā finansiālā saistība ir jāizpilda, nevis pret bērnu.

Ņemot vērā minēto, atkārtoti aicinu Salaspils novada pašvaldību grozīt Saistošos noteikumus Nr. 27/2012, izslēdzot 36. punktu, kas paredz bērnam nenodrošināt vietu pirmsskolas izglītības iestādē vasaras periodā vecāka nenokārtotu maksājumu par ēdināšanas pakalpojumiem dēļ.

Par šajā vēstulē ietverto ieteikumu izpildi lūdzu informēt Tiesībsarga biroju līdz **2026. gada 30. oktobrim**.

Ar cieņu

tiesībsardze Karina Palkova